

Droga naukowa i sylwetka prof. UAM dr hab. Daniela Sołowiej

Prof. UAM dr hab. Daniela Sołowiej urodziła się 1 października 1948 roku w Świebodzinie jako córka Jana i Heleny z domu Machachej. W 1953 roku osierociła ją matka. Szkołę podstawową oraz średnią ukończyła w Świebodzinie, a następnie w 1966 roku rozpoczęła studia geograficzne na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi, które ukończyła w 1971 roku. Z okresem studiów związane są Jej pierwsze doświadczenia naukowe, w tym między innymi działalność w Studenckim Kole Naukowym Geografów im. Stanisława Pawłowskiego. Stopień magistra geografii uzyskała w 1971 roku na podstawie pracy pt. *Zdjęcia uroczysk terenów położonych na północ od Rynny jezior Rakowo-Komorze i zastosowanie mapy uroczysk do oceny terenu dla potrzeb rekreacji*, wykonanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Tadeusza Bartkowskiego. W tym samym roku rozpoczęła pracę zawodową jako asystent stażysta w Instytucie Geografii Fizycznej UAM, w Zakładzie Geografii Fizycznej Kompleksowej. W pierwszym okresie pracy naukowo-badawczej opublikowała ponad 20 różnych pozycji naukowych, poświęconych przede wszystkim rozważaniom teoretycznym nad strukturą i funkcjonowaniem krajobrazu. Stopień doktora nauk geograficznych uzyskała w 1980 roku broniąc pracę pt. *Krajobrazy litogeochemiczne Kotliny Odolanowskiej*, która została napisana pod kierunkiem prof. dr. hab. T. Bartkowskiego. Dwa lata później praca ta ukazała się drukiem jako pierwsza zwarta, samodzielna publikacja. W kolejnych latach zainteresowania naukowe prof. UAM dr hab. Daniela Sołowiej koncentrowały się wokół zagadnień metodycznych związanych z wydzielaniem jednostek przestrzennych różnej rangi oraz ich oceną dla potrzeb planowania przestrzennego. Podejmowane problemy badawcze oraz prowadzona działalność dydaktyczna stały się przyczynkiem do opracowania, a następnie opublikowania w 1987 roku skryptu dla studentów kierunku Geografia pt. *Podstawy metodyki oceny środowiska przyrodniczego człowieka*, którego drugie, poprawione wydanie ukazało się w 1992 roku. W okresie między doktoratem a habilitacją inspiracją dla Jej naukowych poczyniń stały się również zagadnienia dotyczące szeroko rozumianej turystyki i rekreacji, czego wyrazem była opublikowana w 1992 roku rozprawa habilitacyjna pt. *Weryfikacja ocen integralnych atrakcyjności środowiska przyrodniczego człowieka w wybranych systemach rekreacyjnych*. Stopień naukowy doktora habilitowanego uzyskała w 1993 roku, a trzy lata później została zatrudniona na stanowisku profesora nadzwyczajnego UAM. Od 1998 roku do przedwczesnej śmierci kierowała **Zakładem Przyrodniczych Podstaw Planowania Przestrzennego i Turystyki** w Instytucie Geografii Fizycznej i Kształtowania Środowiska Przyrodniczego UAM.

Bibliografia prof. UAM dr hab. Daniela Sołowiej obejmuje łącznie 108 pozycji naukowych. Większość, bo aż 61 pozycji, stanowią opracowania samodzielne, przede wszystkim artykuły (33 pozycje, w tym 20 samodzielnych), publikacje zwarte (12 pozycji, w tym 4 samodzielne) oraz podręczniki (3 pozycje, w tym jedna we współautorstwie).

W twórczości naukowej prof. UAM dr hab. Danieli Sołowiej wyróżnić można kilka nurtów badawczych pozostających przede wszystkim w kręgu zainteresowań geografii fizycznej kompleksowej. Wśród nich na plan pierwszy wysuwa się dyskusja nad teoretycznymi i metodycznymi aspektami wydzielenia jednostek strukturalnych krajobrazu, obecna w wielu opracowaniach z lat 1975–1990. Zasady i celowość wyznaczania uroczysk, hydrotopów, pedohydrotopów oraz krajobrazów geochemicznych, a także charakterystyki ich zmienności przestrzennej stanowią myśl przewodnią opracowań z obszarów pojeziernych. Z kolei wykorzystanie tych jednostek jako pól oceny w badaniach dynamiki krajobrazu, w tym szczególnie migracji wybranych związków chemicznych, odnajdujemy w pracach z obszaru Kotliny Odolanowskiej (1977, 1978, 1982–1988).

Ważnym aspektem działalności naukowej prof. UAM dr hab. Danieli Sołowiej były rozważania na praktycznym wykorzystaniem badań krajobrazowo-ekologicznych, w tym przede wszystkim ich zastosowaniem w planowaniu przestrzennym. W tym nurcie badawczym poczesne miejsce zajmują opracowania będące istotnym wkładem w teorię planowania przestrzennego. Dyskusja nad wartością środowiska, znaczeniem ocen integralnych w planowaniu przestrzennym, czy też teorią konfliktów człowiek-środowisko jako podstawą weryfikowania planów zagospodarowania przestrzennego obecna jest w wielu publikacjach z lat 1984–1986 oraz 1996–1999. Nie do przecenienia są również uwagi dotyczące teoretycznych podstaw minimalizowania skutków działalności człowieka w środowisku (1996), a także istoty i etapów waloryzacji ekologicznej oraz jej roli w procesie oceny środowiska przyrodniczego dla gospodarczych potrzeb człowieka (1999).

W latach późniejszych coraz większą wagę przywiązuje prof. UAM dr hab. Daniela Sołowiej do badań dotyczących ocen atrakcyjności i przydatności środowiska przyrodniczego dla potrzeb turystyki i wypoczynku (prace z lat 1980–1991), których podsumowaniem jest monografia naukowa pt. *Weryfikacja ocen integralnych atrakcyjności środowiska przyrodniczego człowieka w wybranych systemach rekreacyjnych* będąca jednocześnie rozprawą habilitacyjną. Zwieńczeniem dokonań naukowych prof. UAM dr hab. Danieli Sołowiej na tym gruncie miała być przygotowywana do druku publikacja pt. *Systemy rekreacyjne Wielkopolski na tle wykorzystania gospodarczego regionu* jako efekt realizacji projektu badawczego dotyczącego problematyki wykorzystania czasu wolnego przez mieszkańców wielkopolskich miast oraz delimitacji obszarów atrakcyjnych dla rekreacji, a w konsekwencji podziału Wielkopolski na systemy i kompleksy turystyczno-rekreacyjne.

Umiejętność pracy w zespołach badawczych, szeroka wiedza, otwartość na dyskusję naukową oraz kompetentność zaowocowały udziałem w szeregu projektach badawczych. Szczególnie ważny był realizowany w latach 1994–1999 pod Jej kierunkiem interdyscyplinarny polsko-niemiecki projekt WWF (World Wild Found for Nature) pt. *Zielona Wstęga Odra-Nysa. Koncepcja aktywnej ochrony przyrody*, który przyniósł Jej bardzo pozytywne recenzje i spotkał się z wysoką oceną specjalistów. Efektem tych prac było obszerne opracowanie pt. *Podstawy ekorozwoju Zielonej Wstęgi Odra-Nysa. Strona polska projektu wraz z zestawem map tematycznych* (1999).

Profesor UAM dr hab. Daniela Sołowiej brała czynny udział w licznych konferencjach i sympozjach, zarówno krajowych, jak i zagranicznych. Zawsze umiała

ciekawie zaprezentować i dobrze zilustrować prezentowane referaty, przez co zyskiwała sobie uwagę i uznanie wśród innych uczestników konferencji. Znajdowała również czas na działalność w towarzystwach naukowych. Współpracowała z administracją państwową i samorządową oraz różnego typu instytucjami. Uczestniczyła w pracach licznych zespołów badawczych w charakterze osoby realizującej lub nadzorującej temat lub konsultanta. Szczególnie ceniła sobie członkostwo w Towarzystwie Urbanistów Polskich (TUP). Intensywnie działała również w Asocjacji Ekologii Krajobrazu. W 1986 roku pełniła funkcję sekretarza oddziału polskiego International Association of Landscape Ecology (IALE), którego prezydentem był wówczas prof. dr hab. Tadeusz Bartkowski. W 1993 roku była jednym z założycieli Polskiej Asocjacji Ekologii Krajobrazu (PAEK). Została wybrana wtedy na sekretarza w Zarządzie PAEK.

Prof. UAM dr hab. D. Sołowiej zainteresowała działalnością naukową grupę doktorantów. Pod jej promotorstwem otwarto kilka przewodów doktorskich, jednak ze względu na przedwczesną śmierć pani Profesor, opiekę merytoryczną przejął prof. dr hab. Leon Kozacki. Były to następujące prace doktorskie: *Parki i ogrody historyczne w krajobrazie województwa wielkopolskiego* (Barbara Bożętka), *Zmiany przestrzeni rekreacyjnej wybranych miast województwa wielkopolskiego w latach 1975–1997* (Sylwia Bródka), *Systemy turystyczno-rekreacyjne Pojezierza Lubuskiego* (Iwona Miedzińska), *Potencjał turystyczny wybranych miast Sudetów Zachodnich* (Alina Zajadacz).

Do największych osiągnięć naukowo-badawczych prof. UAM dr hab. Daniela Sołowiej należy zaliczyć:

- przeprowadzenie w literaturze geograficznej wielowątkowej dyskusji dotyczącej podstawowych pojęć z zakresu geochemii i ekologii krajobrazu;
- zastosowanie metod geochemicznych do interpretacji kompleksowych zjawisk przyrodniczych w geografii fizycznej;
- propagowanie idei humanistycznych w badaniach zjawisk turystyczno-rekreacyjnych;
- opracowanie koncepcji badań z zakresu ekologii krajobrazu w ujęciu regionalnym (skala 1:100 000);
- wypracowanie teoretycznych podstaw ocen oddziaływania inwestycji na środowisko przyrodnicze w różnych warunkach fizyczno-geograficznych (obszar chroniony, teren rolniczy, teren zabudowany).

W pamięci swoich bliskich współpracowników pozostanie wspaniałym naukowcem inspirującym, często w niekonwencjonalny sposób, dyskusje naukowe, którego ogromną zaletą była umiejętność pracy zespołowej. Dla wszystkich, którzy ją znali pozostanie osobą niezwykle pogodną o wspaniałym poczuciu humoru, zyczącą ludziom i pełną zrozumienia dla ich radości i trosk.